

JAUNIMO NUSIKALSTAMAS ELGESYS: NUKENTĖJUSIEJI IR KALTININKAI („MARE BALTICUM“) (2004)

Tyrėjų grupė: S. Gečėnienė, V. Kalpokas, L. Kietytė, G. Sakalauskas, D. Valatkevičius

Tyrimas buvo atliktas siekiant ištirti jaunimo smurtinio elgesio patirtį smurto aukos ar (ir) kaltininko požiūriu, jaunimo nuostatas smurto atžvilgiu bei šių nuostatų realizavimąsi kasdienybėje, smurtą lemiančius veiksnius bei smurto socialinį kontekstą.

Tyrimė analizuojami tokie aspektai kaip jaunimo socialiniai demografiniai duomenys ir socializacijos sąlygos; smurto patirtis šeimoje ir mokykloje; savo vertės jausmas, sąmoningumas ir savikontrolė; subjektyvi ateities baimė ir perspektyvos; empatija, konfliktų sprendimo būdai; emocionali, kognityvi ir biheavioristinė nusikaltimų baimė; nusikaltimų aukų patirtis ir reakcijos; individualizacija, dezintegracija, anemija; smurtinio elgesio akceptavimas; informacija apie padarytus nusikaltimus

Tyrimo duomenys surinkti pagal apklausos anketą, kurios pirminį variantą parengė Vokietijos Žemutinės Saksonijos kriminologinių tyrimų institutas (*Kriminologisches Forschungsinstitut Niedersachsen (KFN)*), remdamasis kitais tarptautiniais (daugiausia JAV atliktais) tyrimais bei metodika. Lietuvoje (Vilniuje) duomenys buvo renkami 2002 m. rugsėjo-gruodžio mėnesiais. Iš viso Vilniaus miesto bendrojo lavinimo mokyklose (jaunimo, pagrindinėse, vidurinėse mokyklose bei gimnazijose) buvo užpildytos 1007 galiojančios anketos.

Tyrimas atskleidė, kad kas ketvirtas moksleivis pateisina smurtinį elgesį. Tarp turinčiųjų teigiamą nuostatą smurto atžvilgiu daugiau negu pusė (53,3 proc.) yra padarę bent vieną smurtinį arba nesmurtinį nusikaltimą. Kas trečias moksleivis bent kartą gyvenime buvo tapęs smurtinio nusikaltimo auka. Beveik 50 procentų apklaustųjų teigė smurtą patyrę bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių. Policijai apie patirtą smurtą pranešė tik 9,8 procento nukentėjusiųjų. Vaikai ir jaunuoliai, patyrę smurtą, dažniausiai apie tai papasakoja savo bendraamžiams ir daug rečiau suaugusiesiems. Iš suaugusiųjų dažniausiai pasitikima tėvais.

Vis dėlto respondentai mokyklą pripažįsta viena saugiausių vietų. Geležinkelio bei autobusų stotis, Vilniaus centras, mokinių gyvenamasis mikrorajonas (ypač tamsiu metu), nepilnamečių teigimu, yra nesaugiausios vietos. Maždaug pusė apklaustųjų moksleivių vaikystėje patyrė smurtą namuose ir daugiau negu trečdalis (35,8 proc.) jį patyrė iš tėvų per pastaruosius metus. Apklausos duomenys rodo, jog kas ketvirtas iš smurtą šeimoje patyrusių moksleivių mušė arba spardė kitą mokinį, grasino, užkabinėjo ar kur nors buvo jį uždaręs. Tuo tarpu tik 12–14,7 proc. moksleivių, šeimoje nepatyrusių smurto, yra taip elgęsi ar aktyviai padėję atlikti tokius veiksmus.